

Cilt, 16 SAYI: 3 MART 1988

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüŒ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) MART 1988
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Ömer Dinçkök*

Yazı İşleri Müdürü :
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Yayına Hazırlayan :
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Ekonomik Araştırmalar Bölüm Başkanı
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu :

Bu sayıda :

Nilgün Demirtaş
Erol Koç
Cem Payashoğlu
Ayda Alpat

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabılır. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres :

Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tlf : 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer :

LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE
BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel : 152 11 00 / 5 Hat

Bu Sayıda

TÜSİAD'dan Haberler	4
AT'dan Haberler	7
Hizmet Sektörünün Önemi	9
Uluslararası Bilimsel ve Teknik Araştırmanın Önemi	15
UNICE Nükleer Enerjide Artışı Destekliyor	19
İspanya'da İşsizlik ve Ticaret Açığı Düşündürücü Boyutlarda	21
SSCB GATT'a Üye Oluyor mu ?	27
J.Delors: Amerika da Kemer Sıkacak	30
Göçmen İşçiler ve Sosyal Güvenlik	33
Çalışma Süresinin Kısaltılması	37

TÜSİAD'dan Haberler

- 1) Başbakan Sayın Turgut Özal'ın 12-15 Şubat 1988 tarihleri arasında Mısır Arap Cumhuriyeti'ne yaptığı resmi ziyarete, Başkan Ömer Dinçkök başkanlığında 11 kişilik bir TÜSİAD Heyeti katıldı. TÜSİAD adına Başkan Ömer Dinçkök ile Mısır İşadamları Derneği adına Başkan Said El Tawıl, iki ülke arasında ekonomik ilişkilerin ve ticaretin geliştirilmesi konusunda bir Ortak İşbirliği Anlaşması imzalandılar.
- 2) Başkan Ömer Dinçkök İsviçre Büyükelçisi Adolf Lacher ile 3 Şubat 1988 günü İsviçre-Türkiye ekonomik ilişkileri konusunda bir görüşme yaptı.

- 3) Başkan Ömer Dinçkök, 25 Şubat 1988'de OECD Türkiye Konsorsiyumu Başkanı Dr. Wolfgang Albert ve İcra Sekreteri Dr. Alfred Kuehn ile bir görüşme yaptı.
- 4) Başkan Ömer Dinçkök ve Başkan Yardımcısı Cem Boyner 8 Şubat 1988'de, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Yüksek İstişare Konseyi Toplantısı'na katıldılar.
- 5) Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Fahir İlkel ve Genel Sekreter E.İhsan Özol 16 Şubat 1988'de DEİK'in (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu) Genel Kurul Toplantısı'na katıldılar. Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök, DEİK Yönetim Kurulu'na ve İcra Komitesi'ne seçildi.
- 6) TÜSIAD Genel Sekreteri E.İhsan Özol 17 Şubat 1988'de BUSİAD'ın (Bursa Sanayici ve İşadamları Derneği) Genel Kurul Toplantısı'na katıldı ve onur konuşmacısı olarak açılış konuşmasını yaptı.

- 7) TÜSİAD AT Çalışma Grubu Yıldırım Aktürk Başkanlığında 19 Şubat 1988 tarihinde TÜSİAD Merkezi'nde toplandı. Toplantıya katılan Marmara Üniversitesi AT Enstitüsü Başkanı Doç. Haluk Kabaalioğlu Enstitü'nün çalışmaları hakkında bilgi verdi. Toplantıda Enstitü ile işbirliği konusu ve TÜSİAD'ın UNICE'ye üyeliği ile ilgili gelişmeler görüşüldü.
- 8) TÜSİAD Genel Sekreteri E.İhsan Özol, İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü ile UTEM (Uluslararası Turizm ve Eğitim Geliştirme Merkezi) tarafından 19 Şubat 1988'de düzenlenen İşsizlik ve İstihdam Sorunları konulu seminere katılarak işletmelerde Personel Bulma İle İlgili Sorunlar hakkında bir konuşma yaptı.

AT'dan Haberler

12 Ekim - 24 Kasım tarihleri arasında AT üyesi 12 ülkede Avrupa Parlamentosu'nun yasama gücü, Avrupa Parlamentosu'ndan önce Avrupa hükümetinin kuruluşu, böyle bir hükümete verilecek yetkiler, bazı ülkelerin Avrupa Birliği içinde yer almak istememeleri halinde tutumun ne olacağı gibi konularda kamu oyu yoklaması yapılmıştır.

AT üyesi ülkelerin birçoğunda halkın 1989 Haziran'ında seçilecek Avrupa Parlamentosu'na, bir Anayasa tasarısı hazırlama yetkisi verilmesinden yana oldukları anlaşılmıştır. Halkın çoğunluğu Avrupa Parlamentosu'nu bugün bir Avrupa Hükümeti kurulmasına tercih etmektedir.

Anayasa Tasarısı Hazırlayan
Avrupa Parlamentosu'nun
dan yana olanlar (%)

Avrupa Hükümeti
İsteyenler (%)

Belçika	55	61
Danimarka	13	20
Almanya	41	58
Yunanistan	38	38
İspanya	50	51
Fransa	60	69
İrlanda	39	41
İtalya	70	76
Lüksemburg	52	67
Hollanda	46	56
Portekiz	42	50
İngiltere	31	45
Topluluk (12 ülke)	48	58

Kaynak : Europe

Hizmet Sektörünün Önemi

1890 yılından beri İngiltere'nin sanayi kesiminde çalışan nüfus giderek azalmaktadır. Amerika'da işgücünün yaklaşık yüzde 75'i ve üretimin yüzde 67'si hizmet sektöründedir. 10 yılda pek de fazla artış göstermeyen Amerikan imalat sanayi istihdamına karşın, finans, reklamcılık ve enformasyon gibi hizmet sektörlerinde istihdam sınırları genişlemektedir. Bütün bunlara dayanarak, zengin ekonomileri fakirlerden ayıran şey güçlü bir hizmet kesiminin varlığıdır denilebilir mi ?

Cevap hayırdır. Dünya Bankası'na göre 1985'te Sudan'ın Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının yüzde 57'si hizmetler sektöründe sağlanmaktadır ki, bu oran İtalya ve Norveç gibi gelişmiş ülkelerinkinin üstünde, Batı Almanya'nınkinin de biraz altındadır. Aynı yılda dünyanın en fakir 35 ülkesindeki Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının yüzde 45'i (Hindistan ve Çin hariç) hizmet sektöründen gelmektedir.

Bu rakam Brezilya, Portekiz ve Malezya gibi "orta-üst sınıf" ekonomilerde daha da yukarı çıkmaktadır (Yüzde 54). Hizmetin bu kadar ağırlıklı olması çok yeni bir olay değildir. En fakir ülkelerde hizmet sektörünün payı 1965 yılında bile yüzde 42 idi.

Mal ihraç eden hiçbir ülke hizmet sektörünün dışında kalmamıştır. Esas sorun "ticaret" ve "değiş-tokuş" kelimelerinin daha da alışılacağı kavramlar olması, buna karşılık hizmet kavramının pek kullanılmamasıdır.

Port-Harcourt'tan Port of Spain'e kadar (Amerika kıtasının bir zamanlar önemli liman ve ticaret merkezleri) her yerde asırlar boyunca konşimento işlemlerini takip edecek elemanlara, ticari anlaşmazlıkları çözüm için avukatlara, komisyonculara ve gemi tüccarlarına vb. ihtiyaç duyulmuştur.

Günümüzde Dünya Bankası'nın özel sektör şirketlerine kredi veren kolu olan IFC (International Finance Corporation), bir Zimbabve finans kuruluşu olan UDC'yi en değerli yatırımlarından biri olarak görmektedir. Bir zamanlar başlıca ortak-

ları arasında İngiliz banka ve finans kuruluşlarının yer aldığı bu kuruluşun his-selerinin şu anda yüzde 46'sı gelişmekte olan ülkelerde özel sektörün finansman gereksinimlerine giderek artan bir ölçüde cevap vermeye çalışan bir özel kalkınma kuruluşu olan EDESA'nın elindedir.

Kuruluşun şu andaki ana faaliyeti Zim-babve'nin tarım kökenli sanayiinin ma-kine ve teçhizat alımı ve kiralanmasının finansmanıdır (Hasat makinaları ve sulama sistemleri gibi).

Kararlı ve yenilikçi bir yönetimin altında bu iş oldukça başarılı olmuştur (1984 yılından beri kâr 6 misli artmış bulun-maktadır) Ayrıca UDC, borçlanma tecrü-besi olmayan yerel küçük iş sahiplerine yardım amacıyla factoring (bir ticari fi-nansman şekli) işlemlerini başlatmış olup şu anda küçük bir girişim sermayesi (venture-capital) kolu da faaliyete geç-miş bulunmaktadır. Aynı zamanda bu işlemler Malavi'ye de kaydırılmıştır. Zim-babve ekonomisinin iniş-çıkışlarından ku-ruluşun müşterilerinin zarar görmesi böy-lece önlenmiştir. Zimbabve'nin kronik döviz darboğazı nedeniyle UDC müşteri-

leri talep ettikleri malları getirtmede güçlük çekince, İsviçre merkezli EDESA hemen 2.5 milyon dolarlık dış kredi ayarlayabilmiştir.

Kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının Zimbabve'den biraz yüksek komşu Malezya'nınkinin ise sadece yüzde 40'ına ulaştığı Tayland'da en önemli şirketler hizmetler sektöründedir. Örneğin, Institutional Investor isimli bir finans dergisi, Bangkok'taki Oriental Oteli'nin son 7 yılda dünyadaki en iyi otel olduğunu belirtmektedir. Yüzde 51'i Tayvan'a ait olan otel aslında sıkıcı görünümlü binalara ve sıradan bir Bangkok ve Chao Phraya nehri manzarasına sahip olmasına ve birinci sınıf otelden zaten beklenebilecek bir yemek kalitesi sunmasına karşın, olağanüstü servis standartlarına sahiptir. Otelde toplam 417 odaya 1000 hizmetli bakmaktadır. (Londra Hilton'da ise 500'ün üzerinde oda için 700 hizmetli tahsis edilmiştir)

Ülkenin devletleştirilmiş havayolu olan International da aynı kalite standardını tutturmuştur ve son 23 yılın herbirinde kâra geçmeyi başarabilmiştir.

Her iki örnekte de düşük işgücü maliyeti (Tayvan'dakinin yüzde 25'i) söz konusudur ve bu durum Avrupa havayollarında veya Amerikan oteller zincirinde son derece sıradan hizmetle yetinmek zorunda kalan müşterilere aynı paraya Tayvan şirketlerince birinci sınıf servis yapılması anlamına gelmektedir.

Ancak hizmet olsun ticaret veya alış-veriş olsun, nedense bunların kalkınmakta olan ülkelerde yarattığı izlenim pek olumlu değildir. UDC Zimbabve'deki üretken sektörün ihtiyaçlarına cevap verebilir veya Thai International ve Oriental emek-yoğun yapıya sahip olabilir; ancak ülkede genellikle ithalat-ihracat işinde çalıştığını belirten belli bir ticari seçkin zümrenin bulunması -ki genellikle lisans almak için rüşvet vermek ve birtakım evrak oyunları düzenlemekten başka birşey yapmazlar ve hizmet şirketlerinin genelde ülkedeki azınlıkların elinde olmasının (Asyalı, Lübnanlı veya İngiliz göçmenler) sektöre olumsuz bir görünüm kazandırdığı söylenebilir. Bu yüzden malların fiyatları daima düşme eğiliminden bir türlü kurtulamazken, hizmet sektörünün muazzam kazançların belli ellerde toplanmasına yol açtığı inancı,

kalkınmakta olan birçok ülkenin neden sanayileşmenin peşinde koştuklarını kısmen de olsa açıklamaktadır.

Kaynak : The Economist

Uluslararası Bilimsel Ve Teknik Araştırmanın Önemi

OECD Bilimsel ve Teknik Politikalar Komitesi, Avustralya'da Bakanlar düzeyinde toplandı. Toplantının gündemini "Bilimsel ve Teknolojik Gelişimin Ekonomik Büyüme ve Sosyal Kalkınmaya Katkısı" oluşturdu.

Görüşmeler, ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmada bilimsel ve teknolojik katkıyı arttırmak için ulusal stratejilerin saptanması ve özellikle özel girişimler yoluyla bilim ve teknolojinin giderek daha evrenselleşmesi üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bakanlar, ulusal stratejilerin geliştirilebilmesi için; teknolojik gelişme ve bilimsel araştırma arasında artan bağımlılık ve yeni teknolojilerin birbirleri ile ilişkilerinin önemi ve gelişen sektörlere etkisi, firmaların ve özel girişimlerin araştırmalardaki rolleri, bilim ve teknik konusunda kamu ilgisinin ve kabulünün sağlanması, çevre koruma, iklim değişimi, teknik sistem gü-

venliğinin sağlanması, yeni teknoloji kullanımı gibi faktörlerin dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu faktörlerle ilgili olarak hükümetlerin görevlerinin sosyo-kültürel kalkınma ve ekonomik büyüme için gerekli bilimsel temeli sağlamak, özellikle temel araştırmaları desteklemek, bilim adamı ve mühendis eğitimini sağlamak, toplumda teknolojik eğitimi yaygınlaştırmak, araştırmaya yönelik ekonomik ve sosyal iklimi sağlamak, yeni teknolojiler konusunda bilgi dağılımını geliştirmek olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır.

Toplantıda Hükümetlerin, küçük ve orta büyüklükteki şletmelerin özel gereksinim ve problemlerine ilgi göstermeleri, yeni teknoloji uyarlamalarından özellikle iş yaratma potansiyelini güçlendirmede yararlanmaları gerektiği, ve uzun dönemli ekonomik kalkınmanın sağlam bilimsel ve teknolojik destekle mümkün olabileceği vurgulanmıştır. İnsan kaynakları ve sosyal bilimler de dahil olmak üzere tüm alanlarda araştırmalar yapılmasının öneminin yanısıra, araştırmaların artan maliyeti ve karmaşıklığı, bilim ve tekniğin sınırları-

nın umulanın ötesinde genişlemesi , Hükümetin desteklediği araştırmalarda toplumsal ve ekonomik gereksinimlere öncelik tanınması, araştırma elemanlarının daha esnek ve hareketli olmaları, yüksek nitelikli genç araştırmacıların sayısının arttırılması konuları üzerinde durulmuştur.

Üniversite, hükümet, sanayi ve araştırma kuruluşları arasında daha yoğun ve güçlü işbirliği sağlanması, daha sıkı ve yakın bağlar kurarken de akademik kuruluşların bağımsızlığını zedelememeye, kısıtlamamaya özen gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Toplantıda, "Uluslararasılaşmanın" kriterleri şöyle özetlenmiştir : Uluslararası bilimsel işbirliğinin, yeni işbirliği planlarını da kapsayacak biçimde genişleyerek devamı ve yoğun rekabetin olduğu dünya pazarında ileri teknoloji gerektiren sektörlerin formasyonu sanayi araştırma ve geliştirme kalıplarını biçimlendirmektedir. Dünya çapında bilgisayarlı iletişim ağı hızla gelişmeli, girişimciler arasında uluslararası teknik işbirliği anlaşmaları konusunda analiz yapılmalı, ülkelerarası üniversite

ve sanayi arasındaki anlaşmalar geliştirilmelidir. Uluslararası sınai araştırma ve geliştirme projeleri hükümetlerin de katkılarıyla başlatılmalıdır.

Güncel araştırma ve geliştirme çalışmalarını uluslararası bazda sürdürmek ve genişletmek için ülkelerden eşit katkının sağlanması, tüm çalışmaların yayımlanması ve yeni kuşak araştırma ve geliştirme elemanı yetiştirilmesi, bilim ve teknolojinin uluslararası hale getirilmesinde önemli katkılarda bulunacaktır.

Yeni teknolojilerin dünya pazarlarına hızla ve etkin biçimde nüfuz etmesi, araştırma ve geliştirme maliyetlerini düşürecek ve fikri mülkiyet haklarının korunması şartı ile teknolojinin serbest dolaşımının gerçekleştirilmesi yeni hukuksal ve teknik gelişmelerden uluslararası alanda daha fazla faydalanılmasını sağlayacaktır.

Konu hernekadar OECD ülkelerini içermekteyse de, üye ülkeler kalkınmakta olan ülkelerle bilimsel ve teknolojik işbirliğine gitmenin önemine de değinmişlerdir.

Kaynak : OECD

UNICE Nükleer Enerjide Artışı Destekliyor

Avrupa Sanayi ve İşverenler Konfederasyonları Birliği (UNICE) Avrupa'da nükleer enerji kullanımının yaygınlaşması gerektiğini belirtmektedir. Özellikle elektrik enerjisine talebin hızla artması (2000'e doğru % 20 oranında bir artış beklenmektedir), nükleer enerjinin avantajlı maliyeti ve Batı Avrupa'da nükleer enerji santrallerinin son derece emniyetli olmasının bu tip enerji üretimini hızlandıracağı kaydedilmektedir. Ancak aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır:

- Santrallerdeki makinaların en emniyetli şekilde kullanımının sağlanması için personel eğitimine önem verilmesi,
- Düzenlemeler ve kurallar arasında uygunluk sağlanması ve her ülkenin güvenlik sistemleri konusunda şeffaflık

getirilmesi (bu açıdan bakıldığında UNICE, santralleri inşa edenlerle kullananlar arasında daha sıkı bir ilişki kurulmasını istemektedir).

- Özellikle tarımsal gıdalarda kabul edilebilir radyasyon seviyesi konusunda ülkelerarasında görüş birliği sağlanması,
- Batı Avrupa'da her ülkede, ciddi bir nükleer kaza durumunda gerekli önlemleri alabilecek, birbirleri ile temas halinde merkezler kurulması,
- Hem çok taraflı hem de ikili seviyede ülkelerarası bilgi alışverişinin hızlandırılması ve nükleer kaza halinde karşılıklı yardımlaşmanın arttırılması,

Sonuç olarak UNICE, özellikle Batı Avrupa ekonomisinin sağlığı ve gelecekte enerji talebinin karşılanabilmesi için nükleer enerjiye önem verilmesi ve bu konuda önlemlerin süratle alınması gerektiğini belirtmektedir.

Kaynak : Europe

İspanya'da İşsizlik Ve Ticaret Açığı Düşündürücü Boyutlarda

Geçtiğimiz yıl Avrupa Topluluğu ülkeleri içinde, 1988'de hızla genişlemesi beklenen ticaret açığı ve yüksek işsizlik tahminlerine rağmen, İspanyol ekonomisi en hızlı büyüyen ekonomi olma konumunu korumuştur.

Büyüme yavaşlıyorsa da, iç talep patlaması sonucunda İspanya'da diğer Ortak Pazar ülkelerine nazaran nerdeyse iki kat fazladır. 1986'da biraz gerileyen ihracat tekrar toparlanmaya başlamış, enflasyon Topluluk standartlarına göre hala yüksek olmasına karşın aşağıya çekilmiş ve diğer üye ülkelerin hemen hemen iki katı kadar istihdam yaratılmıştır.

Ekonomistler, Dünya borsalarındaki son sarsıntuların olumsuz etkisinin yavaş yavaş hissedilmesine ve uzun dönemde bir belirsizlik olmasına rağmen, İspanya'da son iki yıldaki olumlu ekonomik gidişin 1988'de de süreceği kanısındadırlar.

Hükümetin 1988 bütçe teklifinde, 1987'de yüzde 4.3 olan Gayri Safi Milli Hasıla'da gerçek artışın, 1988'de yüzde 3.8 olacağı tahmin edilmektedir. OECD'nin bu konudaki tahmini yüzde 3.25'tir. Bu artış yüzde 3 olarak varsayıldığında bile, yüzde 2.3 olan Ortak Pazar Gayri Safi Milli Hasıla ortalama artış hızının çok üstünde bulunmaktadır.

1987'de yüzde 5.5 olan enflasyon için İspanya Hükümeti 1988'de yüzde 4, OECD yüzde 4.25 ve bazı karamsar ekonomistler yine yüzde 5.5 tahmini yapmaktadırlar. 1988 yılında Avrupa Topluluğu'nda enflasyonun ortalama yüzde 3.4 olacağı tahmin edilmektedir.

İspanyol Ekonomi Bakanı önümüzdeki yıl için genel olarak iyimser olmakla birlikte, genişleyen ticaret açığı ve süregelen işsizlik için kaygılanmaktadır.

Hükümet, artan ihracatı besleyebilmek için İspanyol sanayiinin modernize edilmesi ve Avrupa Topluluğu'nun rekabeti ile başa çıkabilme konularında zorlanmaktadır.

İspanya, 1986 Ocak ayında Avrupa Topluluğu'na girişin ardından gümrük duvarlarının aniden indirilmesinin olumsuz etkilerini giderebilmek, ısrarla artan işsizliği azaltabilmek için şu andaki yüksek "iş yaratma" düzeyini devam ettirmek zorundadır. Bunun için de büyüme hızını ortalamanın üzerine çıkarması gerekmektedir. Büyüme, özellikle iç talep patlamasına ve özel sermaye malları ithalatına dayandığından, ticaret açığı korkunç boyutlara ulaşacaktır.

1986'da 7.8 milyar olan ticaret açığının, 1987'de neredeyse iki katına, 15 milyon dolara ulaştığı tahmin edilmektedir. Topluluk üyelerinden ithalat İspanya'nın Avrupa Topluluğu'na girişiyle birlikte hızla artmıştır. 1987'nin ilk dokuz aylık verilerine göre toplam ithalat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 25.3, ihracat ise yüzde 11.7 artmıştır.

1987'de iç talep yüzde 6 artmış ve İspanyol firmalarının yatırımları giderek modernleşmeye başlamıştır. İthalat fiyatlarının daha fazla yükselmiş olmasına ve ücret artışlarında yavaşlama umulmasına rağmen, özel tüketim yüzde 4.5-5 gibi daha yavaş bir oranda da olsa yine artmaktadır.

1988 programına göre tüketici talebi bütçe içinde gelir vergisinin düşürülmesi, istihdamın ve tasarrufların arttırılması yoluyla canlandırılacaktır.

İspanya'nın Topluluğa girmesinden ve genel olarak güven uyandıran iş ortamının sağlanmasından sonra, dikkate değer sermaye akışı, sabit yatırımların genişlemesi ve firmaların daha sağlıklı bir kârlılıkla çalışmaları beklenmektedir.

İspanya henüz, 1973'deki Yatırım/Gayri Safi Yurtiçi Hasıla oranına ulaşabilmiş değildir. Yatırımların GSYİH'nin yüzde 22'si, tasarrufların yüzde 23'ü olduğu bu dönemden bugüne gelindiğinde aynı oranın yatırımlarda yüzde 19, tasarruflarda yüzde 21 olduğu görülmektedir.

Geçen yıl, yabancı sermayenin toplam sabit sermaye yatırımları içindeki payı yüzde 15 düzeyindeydi. Büyük bir patlama gösteren İspanya Sermaye Piyasası yabancı yatırımcıların özellikle İngilizlerin ilgisini üzerine çekmiştir.

Hükümetin hızla artan ticaret açığı konusundaki kaygılarını, (ülke ekonomisine geçen yıl 15 milyar dolar civarında döviz kazandıran) hizmetler sektörü ve özellikle turizm sektörü ile Eylül sonunda 28.4 milyar dolar rekor düzeyine erişen altın ve döviz rezervleri gidermektedir.

İhracat artışının sürmesine karşın, ticaret açığı ve güçlü iç talep büyümesinin, cari ödemeler dengesinde bu yıl açığa neden olacağı, bunun iyimser bir tahminle Gayri Safi Milli Hasıla'nın yüzde 0.5'i civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Topluluk ortalaması yüzde 11.8 iken, İspanya'da yüzde 20 olan yüksek işsizlik sorununu geçtiğimiz yıl yüzde 3 gibi yüksek bir düzeye ulaşan iş yaratma oranı bir ölçüde hafifletmektedir.

Ekonomi yeni iş türleri yarattıkça, özellikle kadın işçilerde daha yüksek iş beklentileri ortaya çıkmakta, (ki İspanya'da çalışan kadın oranı yüzde 20, topluluk ortalaması yüzde 30'dur) genç ve cesareti kırılmış kesim ise giderek iş aramaktan vazgeçmektedir. 1992'de, 1960 ve 1970'li yıllarda görülen doğum patlamasının etkileri atlatıldığında işsizlik oranının hızla düşeceği varsayımı yapılmaktadır.

Ekonomistler, bu noktalarda aynı görüşü paylaşmakta, ancak hükümetin mali ve parasal politikaların birleşim dozunu iyi ayarlayamadığı endişesini taşımaktadırlar. Ekonomistler ayrıca, devletin borçlanma ihtiyacını azaltacak gelişmeleri engelleyen, kamu harcamalarını hızla arttıran hükümet planlarını eleştirmektedirler. Kamu sektörü açığının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya oranı yüzde 5 olarak gerçekleşirken, bu yıl hükümet, kamu harcamalarının yüzde 13.5 arttırılmasını önermektedir.

Kaynak : Financial Times

SSCB GATT'a Üye Oluyor mu?

Sovyetler Birliği, şu sıralar 95 üyeli "GATT" a katılım koşullarını araştır-
maktadır. Görüşmeler olumlu sonuçlanır-
sa Sovyetler Birliği ; şu anda üye olan
Çekoslavakya, Macaristan, Romanya ve
Polonya'dan sonra gruba katılan beşinci
Varşova Paktı ülkesi olacak. Çin'le de ön-
müzdeki yıl başlarında detaylı görüşmele-
re başlanması planlanmıştır.

Cenevre bürokrasisi, Başkan Reagan ve
Mikhail Gorbachev'in 7 Aralık'ta Was-
hington'da yaptıkları anlaşmanın, Mosko-
va-GATT görüşmelerine olumlu bir ivme
kazandırdığı görüşünü paylaşmaktadır. Bu
katılım, serbest piyasa uygulamasının
Çin'deki savunucuları tarafından da önem-
li bir gelişme olarak kabul edilmektedir.
Ancak, iki büyük komuta ekonomisinin,
Sovyetler Birliği ve Çin'in, GATT'a girme-
si ekonomik yönden incelenmelidir.

GATT'ın temel ilkesi serbest ticaret için
daha adil kurallar koymaya dayanır.
GATT, arz-talep kanununu, serbest fiyat-

ları ve olabildiğince az korumacılığı savunmaktadır. Böyle bir ortamla, "komuta ekonomileri" ne ölçüde bağdaşabilir ?

Öte yandan, Amerika'nın silahsızlanma dışında Gorbachev'le uyuşabilmek için, GATT konusunda siyasal tavizler vermeye niyetli olabileceği düşüncesi tabii korku uyandırmaktadır.

Avrupa Topluluğu ülkeleri, kendilerinin temsil edilmediği konularda ABD'nin Sovyetler Birliği'ne yapacağı tekliflere "Hayır" denip denmemesi konusunu tartışmaktadırlar. Ancak, Avrupa Topluluğu'nun böyle bir birleşik cephe kurup kuramayacağı da şüphelidir.

GATT, Doğu Blokunun küçük devletleri için özel kurallar koymuştur. Örneğin; bu ülkeler GATT'a üye ülkelerden yapacakları ithalatlarını belli bir oranda (Örneğin Polonya için yüzde 7) arttırmak durumundadırlar. Merkezi kontrollü ekonomilerdeki gümrük vergileri son derece düşük olduğundan, gümrükleri indirmek yerine bu yaklaşım daha anlamlıdır.

Ayrıca, ithalat vergileri azaltılan ithal mallar ülkenin planlama otoritelerinin uygun gördüğü bir fiyatla yurtiçinde satılabilir. Böylece fiyatlar arz-talebe göre değil, planlamaya göre belirlenmektedir.

Çin ve Sovyetler Birliği gibi çok büyük politik nüfuzu bulunan ülkelerin GATT'a katılımı durumunda bir ithalat rejimi düzenlenmesinin politik açıdan uygulanabilirliği olası görünmemektedir. Bu ve buna benzer nedenlerle, Çin'in de GATT'a katılımı görüşmelerinin çok güç olması beklenmektedir. Çin görüşlerini Cenevre'ye 34 sayfalık bir raporla iletmış, GATT uzmanları bunu 350 soruyla yanıtlamışlardır.

Yüksek Sovyet'in Başkanı Lev Tolkunov, Strazburg'ta Avrupa Parlamentosu'nu son ziyaretinde gazetecilere, reformlar tamamlandığında "Ruble'nin konvertibl olabileceğini" belirtmiştir. Sovyetler Birliği'nin GATT'a katılımı ancak o zaman uygun olabilecektir.

Ancak, Cenevre'de yaygın olan kanı, Rusların bu kadar beklemeye istekli olmadığınıdır.

Kaynak : The German Tribune,

J.Delors: Amerika'da Kemer Sıkacak

Avrupa Topluluğu ülkeleri hükümet temsilcilerinin bu yıl sonunda Kopenhag'da yaptıkları zirve tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. Avrupa Topluluğu Komisyonları Başkanı Jacques Delors zirve sonunda kendisiyle yapılan bir görüşmede Amerika'nın ekonomik durumu, Topluluğun geleceği ve Fransa'da yaklaşan başkanlık seçimleri için ilginç açıklamalarda bulundu :

Soru : Amerika'nın dış ticaret açıklarına ilişkin son rakamlar sanayileşmiş ülkeler arasındaki tartışmanın yeniden yoğunlaşmasına yol açtı. Topluluk açısından neler söyleyebilirsiniz ?

Delors : Temelde problem, mali sıkıntılar, parasal istikrarsızlık ve dış borçlanmadaki aşırılıktır. Ben bunların, borsalarda krize yol açan nedenler olduğunu ve aynı zamanda Amerika'nın imkanları üzerinde yaşadığını gösterdiğine inanıyorum. Bir başka şekilde ifade edersem, Amerika da kemerleri sıkma politikasını uygulamak

zorunda kalacaktır. Böylece bugünkü sistemin temeli olan doların da istikrara kavuşması sağlanabilir.

Bunları, büyüme sorunu ve Avrupa açısından düşünürsek şunu söyleyebilirim : Avrupa sadece ve sadece kendi çabasıyla ayakta kalabilir.

Soru : Az gelişmiş bölgelere yardım devam edecek mi ? Bu konuda bir uzlaşma var mı?

Delors : Eğer "Tek senet" üzerinde hemfikirsek, diğerinde de uzlaşma olacaktır. Ne isteniyor ? Refah düzeyi görece geri ülkelere her sene çek vererek gelişme farkını kapatmak ve sonunda tek ve büyük pazarı gerçekleştirmek mi ? Komisyonun yaklaşımı budur. Eğer bunda hemfikirsek, bu politikaların istenen etkiyi yaratabilmesi için minimum bir kaynak gereklidir.

Soru : Topluluğun ekonomik faaliyetlerini canlandırmayı öngören önerilerin gerçekleştirilmesi için ne yapmak gerekiyor ?

Delors : Son iki aydır ortaya çıkan gelişmelerin enflasyonist etkileri olmaktadır.

Topluluk Kopenhag'da "Tek Senedi" gerçekleştirmek, tek ve büyük pazarın oluşturulmasında adımlar atmak konularında

bir anlaşmaya varmalıydı. Örneğin işletmeler bir bekleyiş içersindeler. Bu bekleyişe cevap vermek gerekir. Bugün tasarruflar fazladır ve bunların ekonomiye kanalizasyonu edilmesi gerekir. Topluluğun tasarrufları yüzde 0.5 oranında arttırılabilir. Bu 18 milyar ECU demektir. Dolayısıyla işletmelere bir işaret verilmiş olur. Sonuç olarak özel yatırımlar teşvik edildiği gibi, kamu yatırımları da harekete geçirilmiş olur.

Soru : Fransa'da başkanlık seçimlerinin merkezde yoğunlaşmaya yolaçacağına inanıyor musunuz ?

Delors : Herkes benim düşüncelerimi biliyor ve ben hiçbir zaman bayrağımı cebime koymadım. Beni tanıyanlar için söylüyorum, kimsenin hizmetine girmedim gibi kimseye hizmet etmek niyetinde de değilim. İçinde bulunduğumuz koşullar, bize meydan okuyan sorunlar karşısında, seçimlerin ertesi günü Fransız toplumunun büyük bir çoğunluğu tarafından desteklenen kişinin Cumhurbaşkanı seçilmiş olmasını isterim. Bu tarz, farklı politik gruplar arasında uzlaşma ortamı sağlar ve toplumun lehinedir.

Kaynak : Le Monde

Göçmen İşçiler ve Sosyal Güvenlik

Genellikle göçmenler sosyal güvenlik konusunda toplumun en fazla sıkıntı çeken kesimini oluşturmaktadırlar. Bilhassa yurt dışında ikamet eden yabancılar bazı haklardan mahrum bırakılmakta, bazen tamamen güvence kapsamı dışında tutulmaktadır. Öte yandan dolaylı da olsa genellikle yabancıları etkileyen ayrımcılık vakaları da az değildir. Çeşitli hakların elde edilebilmesi için belli bir ikamet, sigorta, işçilik veya gelir getiren faaliyet süresinin tamamlanması şartı öne sürülmektedir. Genellikle bir ülkeden diğerine iş peşininde koşan göçmenler için bu şartın yerine getirilmesi zordur. Bu problemler ırk, statü ve göç nedeni farkı gözetmeksizin vardır. Hatta sadece ülkede geçici bir statü-

le bulunan çalışan kişiler –resmi gezilere katılanlar veya iş seyahatinde bulunanlar– hastalık veya kaza durumunda çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Aslına bakılırsa iş ve çalışma yönetmeliklerinde çalıştıkları ülkenin vatandaşlığını iktisap etmemiş kişiler olarak tanımlanan göçmenler sosyal güvenlik sorunu olan yegâne grup değildir. Buldukları ülkenin vatandaşlığına geçenler bile sosyal güvenlik haklarının sağlanmasında zorluk çekmekte, bazen geride bıraktıkları ülkelerindeki imkânların bir kısmını elde edememektedirler.

Teknik açıdan bakıldığında bu probleme çözüm getirilmesi için çalışıldığı görülmektedir. Meselâ, vatandaşlar ve yabancı uyruklulara uygulanan farklı muameleleri ve dışarda ikamet edenlerin emeklilik ödemelerini ilgilendiren ILO maddelerinin, ILO ölçülerine göre uygulanması mümkündür. Başka bir yol da yöresel ekonomik entegrasyon kuruluşlarının yardımıyla hakların muhafazası için ILO ölçüleri çerçevesinde daha kapsamlı, karşılıklı veya çok yönlü çözüm araçlarını içeren anlaşmaların yapılmasıdır.

Ancak Şu andaki uluslararası anlaşmalar –ne kadar etkileyici olursa olsun– göç çeşitliliği ve ölçüsü karşısında yetersiz kalmaktadır. İşçiler giderek daha uzak ülkelerden gelmektedirler. (Dolayısıyla anlaşma kapsamının sürekli genişletilmesi gerekli). Öte yandan bir zamanların işçi gönderen İtalya gibi bazı Güney Avrupa ülkeleri şimdi dışardan işçi getirecek hale gelmişlerdir. Eskiden kalıcı olarak işçi alan bazı ülkeler ise şimdi ancak geçici bir süre için ve ancak belli işler için işçi kabul etmektedirler.

Petrol üreticisi ülkeler yeni iş sahaları yaratmakta ancak sosyal güvenlik aynı hızla yayılmamaktadır. Özellikle Körfez bölgesindeki petrol zengini bazı Arap ülkelerinde sosyal güvenlik yasası yabancı çalışanlar aleyhine son derecede ayrımcıdır. Üstelik bu ülkeler ILO'nun temel konvansiyonunu henüz onaylamış ya da bu göçmenlerin geldiği Asya, Ortadoğu ve Afrika ülkeleriyle karşılıklı güvenlik anlaşması imzalamış değillerdir. Latin Amerika ve Afrika'da ise bu konuda daha bilinçli çalışmalar yapılmaktadır.

Önemli bir eksikliğin de sosyal güvenlik anlaşması imzalanırsa dahi, bunun kapsamının anlaşmaya taraf ülkelerin kendi yasa ve yönetmelikleri kadar geniş tutulmaması, farklı durumlara uyum sağlayacak kadar esnek bir koordinasyonun henüz tam sağlanmaması olduğu belirtilmektedir. ABD eş muamele gibi basit içerikli anlaşmalardan ziyade somut ve anlaşılır nitelikte anlaşmaları tercih etmektedir. Bazı ülkelerde ise belli bir kesinti toplamının oluşmasını sosyal hak için şart koşmadan, sadece geçimini sağlama ve ikamet gösterme durumunda, minimum gelir düzeyini garanti etme gibi bir esnekliğin mevcut bulunmaması önemli bir eksikliklerdir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal güvenlik sistemlerinin farklı olması bu anlaşmaları engellememelidir. Örneğin, genelde gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal güvenlik imkânları aile veya işsizlik sigortası gibi hakları içermiyorsa göçmen işçi ülkesine döndüğünde kendisini misafir eden gelişmiş ülkenin —ki genelde sosyal açıdan daha geniş imkânlarla sahiptir— sağlamış olduğu haklarını da ülkesine taşıyabilmelidir.

**Kaynak : International Migration For
Employment**

Çalışma Süresinin Kısaltılması

Çalışma süresinin azaltılmasının pekçok yolu bulunmaktadır. Bunlar, günlük ya da haftalık iş saatlerinin kısaltılması, daha az fazla mesai yapılması, tatillerin uzatılması, erken emeklilik, zorunlu öğrenimin uzatılması, öğrenim izni (ara verilmesi), yarım gün çalışma ve iş paylaşımı gibi yöntemler olabilir.

Bu önlemlerin istihdam üzerindeki uzun dönemli etkileri değerlendirilirken sözkonusu yöntemlerin işgücü ve sermaye maliyeti, devlete olan maliyeti, emek verimliliği ve nihai talep üzerindeki etkileri incelenmelidir.

Sözü edilen yöntemlerden her biri uygulamada ters yönlü sonuçlar yaratabilir. Örneğin, haftalık çalışma süresinin düşürülmesi (veya tatillerin uzatılması) yönteminin ücretli mi ücretsiz mi uygulanacağı tartışmalıdır. İşverenin hiç ücret kesintisi yapmadan çalışma zamanını azaltması iş-

gücü maliyetini yükseltecektir. Fakat, aynı zamanda toplam talepte de genişleme yaratacaktır. İşgücü maliyetinin gereğinden fazla hızla artması uzun dönemde ilgili kuruluşun rekabet edebilme yeteneğini azaltacaktır. Böylece artan toplam talep kısa dönemde istihdamı arttırmasına rağmen uzun dönemde istihdam seviyesini düşürecektir. Haftalık çalışma saatinin azaltılması daha yüksek bir sermaye maliyetine yolaçan daha düşük düzeyde bir sermaye kullanımı gerektirmektedir. Fakat, eğer işçiler vardiyalı çalışırlarsa bu maliyet düşürülebilir ki bu da sermaye mallarının işlenme süresini arttırabilir. Bu durumda, işveren fazla mesai yoluna daha az başvuracaktır.

Pekçok Batı Avrupa ülkesi işgücü arzı fazlasında azalma sağlayan erken emeklilik yöntemini geliştirmektedir. Bu gibi önlemlerin maliyetini kim taşımaktadır ? Sosyal güvenliğe katkıda bulunanlar mı yoksa düşük yararlar sağlayanlar mı ? İşverenin katkısı arttıkça işgücü maliyeti de artmaktadır. İşçinin katkısı artarsa ve net gelir beklentileri değişmeden aynı kalırsa işgücü maliyeti yine artmaktadır. Nihayet, eğer yükü devlet üstlenirse istihdam

yaratan fonlar azalacaktır. Öğrenime ara verme ve zorunlu öğrenimin uzatılması yöntemlerinde de aynı mekanizma geçerlidir (bu iki halde değerlendirme sözkonusu önlemlerin emek verimliliğini arttırıcı eğilimde olmaları nedeniyle daha karmaşıktır).

Yarım gün çalışmanın ve iş paylaşımının (tam günlük bir işin iki kişi tarafından yürütülmesi) doğrudan ve açık etkilerinin olduğu görülmektedir. Bunun nihai talep üzerindeki etkileri sınırlı olup, işgücü maliyetini arttırması ve sermaye maliyetini de yükseltilmesi olasılığı yoktur. Bununla beraber, bu yöntemler personel yönetimini ve toplu sözleşme faaliyetini daha zorlaştırır. Bundan başka, yarım gün çalışanlar tam gün çalışanlarla aynı haklara sahip değildirler.

Haftada 35-36 saatlik çalışma süresinin adım adım uygulamaya konulmasının istihdam üzerindeki uzun vadeli etkilerini hesaplamaya yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Böyle bir tahmin tüm ekonomiyi kapsayan bir makro ekonomik modeli gerekli kılmaktadır.